

**Zavod za javno zdravlje
Ćuprija "Pomoravlje"
u Ćupriji
Centar za analizu, planiranje i organizaciju
zdravstvene zaštite**

**ANALIZA POKAZATELJA KVALITETA
RADA ZDRAVSTVENIH USTANOVA
POMORAVSKOG OKRUGA
ZA 2019. GOD.**

Ćuprija, 2020.

UVOD

Na osnovu člana 187 Zakona o zdravstvenoj zaštiti, („Službeni glasnik RS“, broj 25/19) a u skladu sa Pravilnikom o pokazateljima kvaliteta zdravstvene zaštite („Službeni glasnik RS“, broj 49/10) koji se primenjuje od 2011. godine, Institut za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut“, u skladu sa svojom funkcijom, sačinio je Metodološko uputstvo za postupak izveštavanja zdravstvenih ustanova o pokazateljima kvaliteta zdravstvene zaštite. Ovim Metodološkim uputstvom se određuje način prikupljanja, praćenja, izračunavanja i izveštavanja pokazatelja kvaliteta rada zdravstvenih ustanova.

Na osnovu prikupljenih i obrađenih podataka za period I - XII 2019. godine, shodno Metodološkom uputstvu za postupak izveštavanja zdravstvenih ustanova o obaveznim pokazateljima kvaliteta zdravstvene zaštite, Zavod za javno zdravlje u Čupriji analizira pokazatelje kvaliteta rada zdravstvenih ustanova za područje Pomoravskog okruga.

Pokazatelji kvaliteta obuhvataju pokazatelje kvaliteta rada zdravstvenih ustanova kao i pokazatelje koji se odnose na rad komisije za unapređenje kvaliteta rada, sticanje i obnovu znanja zaposlenih, vođenje liste čekanja, bezbednost pacijenata, zadovoljstvo korisnika uslugama zdravstvene službe i zadovoljstvo zaposlenih.

Kvalitet rada primarne zdravstvene zaštite je prikazan kroz izveštaje o pokazateljima kvaliteta šest domova zdravlja (Despotovac, Jagodina, Paraćin, Rekovac, Svilajnac i Čuprija), a sekundarne zdravstvene zaštite kroz izveštaje opštih bolnica Jagodine, Paraćina i Čuprije.

I Primarna zdravstvena zaštita

U službama primarne zdravstvene zaštite u kojima zdravstvenu delatnost obavljaju izabrani lekari, odnosno službe za zdravstvenu zaštitu žena, dece i odraslog stanovništva, prva četiri pokazatelja su identična, odnosno zajednička dok su ostali specifični za svaku službu. Najveći procenat registrovanih korisnika koji su iz bilo kog razloga posetili svog izabranog lekara je u službi za zdravstvenu zaštitu odraslih 87,26%, a najmanji u službi za zdravstvenu zaštitu žena 52,3%. Najveći broj uputa izdatih za specijalističko-konsultativni pregled u odnosu na ukupan broj poseta kod lekara ima služba za zdravstvenu zaštitu odraslih što je i očekivano 23,5% (na nivou prethodne godine), a najveći procenat preventivnih pregleda u ukupnom broju pregleda i poseta kod lekara ima služba za zdravstvenu zaštitu žena 34,9%, dok se najmanje preventivnih pregleda radi odraslom stanovništvu samo 4,98% od ukupnog broja pregleda. U službi za zdravstvenu zaštitu dece 16,9% što je nešto manje nego prethodne godine.

Grafikon 1. Procenat preventivnih pregleda u ukupnom broju pregleda i poseta kod lekara u periodu od 2015. do 2019.

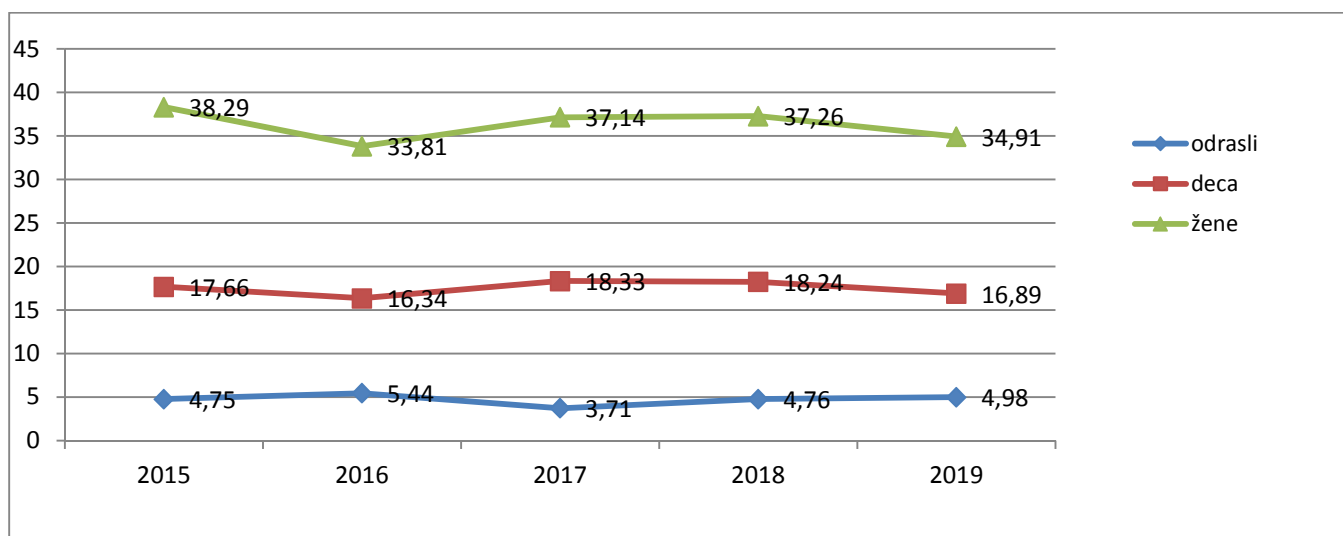
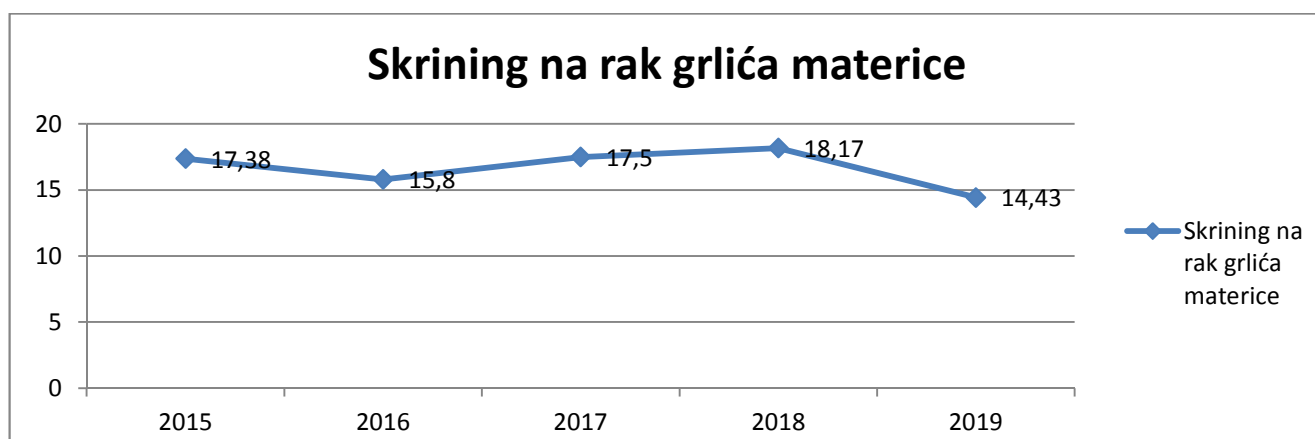

Tabela br.1 Pokazatelji kvaliteta koji se prate u službi za zdravstvenu zaštitu žena

r.br	Naziv pokazatelja	DZ Jagodina	DZ Čuprija	DZ Despotovac	DZ Svilajnac	DZ Paraćin	DZ Rekovac	Okrug 2019	Okrug 2018
1	Procenat registrovanih korisnika koji su iz bilo kog razloga posetili svog izabranog lekara.	59,38	36,51	29,07	76,35	63,13	34,81	52,32	61,46
2	Odnos prvih i ponovnih pregleda radi lečenja kod izabranog lekara	0,48	2	0,99	2,43	0,53	0,88	0,92	1,22
3	Odnos broja uputa izdatih za specijalističko-konsultativni pregled i ukupnog broja poseta kod lekara	10,58	8,47	0,34	16,79	22,09	10,41	13,60	10,59
4	Procenat preventivnih pregleda u ukupnom broju pregleda i poseta kod lekara.	38,22	41,73	42,84	28,48	30,75	20,97	34,91	37,26
5	Procenat korisnica od 25 do 69 godina starosti obuhvaćenih ciljanim pregledom radi ranog otkrivanja raka grlića materice	2,88	9,07	16,86	20,63	65,49	15,34	14,43	18,17
6	Procenat korisnica od 45 do 69 godina starosti koje su upućene na mamografiju od bilo kog izabranog ginekologa u poslednjih 12 meseci	1,23	26,08	25,36	4,5	0	1,07	9,71	10,82

Među specifičnim pokazateljima kvaliteta rada službe za zdravstvenu zaštitu žena je procenat korisnica određene dobi koje su obuhvaćene mamografijom i ciljanim pregledom na karcinom grlića materice. Procenat obuhvaćenih žena ovim pregledima je 9,7% kod mamografije , što je 1,1% manje od prethodne godine, dok je obuhvat ciljanim pregledom na karcinom grlića 14,4% ili 4% manje nego prethodne godine.

Grafikon 2. Procenat korisnica od 25 do 69 godina starosti obuhvaćenih ciljanim pregledom radi ranog otkrivanja raka grlića materice u periodu od 2015. do 2019.

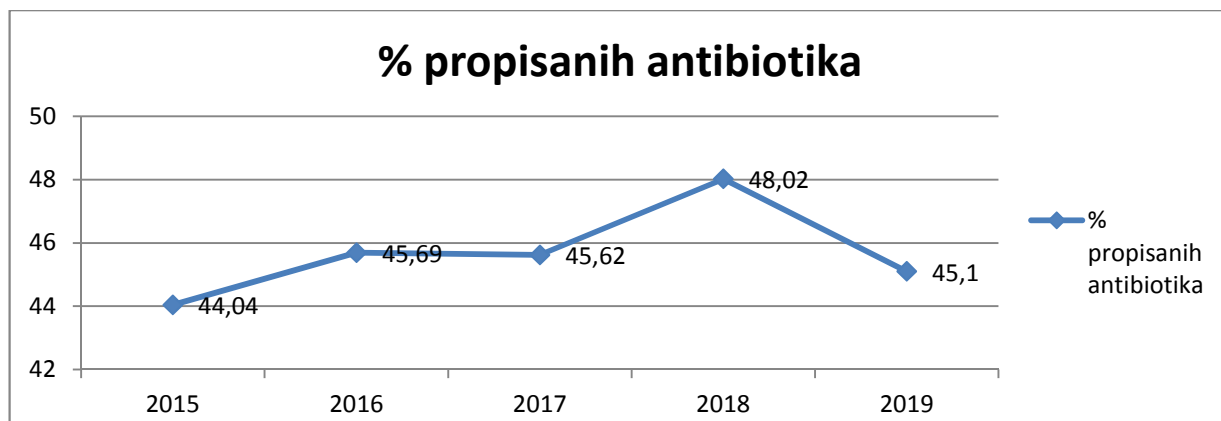
Posmatrajući petogodišnji period primećujemo da je procentualni obuhvat žena ovim skriningom imao rast od 2016. godina do 2018. godine, da bi u zadnjoj godini zabeležen pad za oko 4%. U suštini obuhvat je nedovoljan i ispod preporučenog minimuma koji je 20%.

U službi za zdravstvenu zaštitu dece i omladine, pedijatri u 45% slučajeva propisuju antibiotike pri prvom pregledu kod infekcije gornjih respiratornih puteva što je 3% manje nego prethodne godine, ampuiranu terapiju ordiniraju u 7,8% slučajeva što je 1,8% više nego prethodne godine, a kod 99,3% predgojazne dece je u zdravstveni karton upisan status uhranjenosti i dat savet o pravilnoj ishrani. Obuhvat dece u 15. godini kompletnom imunizacijom je 93,2% što je za 4,5% manje nego prethodne godine.

Tabela br.2 Pokazatelji kvaliteta koji se prate u službi za zdravstvenu zaštitu dece i omladine

r.br	Naziv pokazatelja	DZ Jagodina	DZ Čuprija	DZ Despotovac	DZ Svilajnac	DZ Paraćin	DZ Rekovac	Okrug 2019	Okrug 2018
1	Procenat registrovanih korisnika koji su iz bilo kog razloga posetili svog izabranog lekara.	89,01	81,45	94,7	96,92	83,02	67,36	86,69	88,06
2	Odnos prvih i ponovnih pregleda radi lečenja kod izabranog lekara	0,40	0,54	0,24	0,61	0,25	0,32	0,39	0,40
3	Odnos broja uputa izdatih za specijalističko-konsultativni pregled i ukupnog broja poseta kod lekara	14,68	8,28	5,94	14,13	11,82	16,21	12,18	9,73
4	Procenat preventivnih pregleda u ukupnom broju pregleda i poseta kod lekara.	16,38	13,16	17,32	19,7	17,92	21,25	16,89	18,24
5	Procenat epizoda sa akutnim infekcijama gornjih disajnih puteva (J00-J06) kod kojih je pri prvom pregledu propisan antibiotik.	40,00	49,73	54,06	27,2	52,69	36,85	45,10	48,02
6	Procenat epizoda svih oboljenja kod dece lečenih antibioticima u kojim je ordinirana ampuirana terapija.	4,15	4,53	1,95	29,51	14,25	16,25	7,80	6,01
7	Procenat predgojazne/gojazne dece u čiji je zdravstveni karton ubeležen status uhranjenosti i dat savet o pravilnoj ishrani.	98,80	100	100	100	97,83	100	99,32	98,09
8	Obuhvat dece u 15. godini života kompletnom imunizacijom	96,05	79,7	99,31	93,56	94,22	100	93,21	97,76

Grafikon 3. Procenat epizoda sa akutnim infekcijama gornjih disajnih puteva (J00-J06) kod kojih je pri prvom pregledu propisan antibiotik.

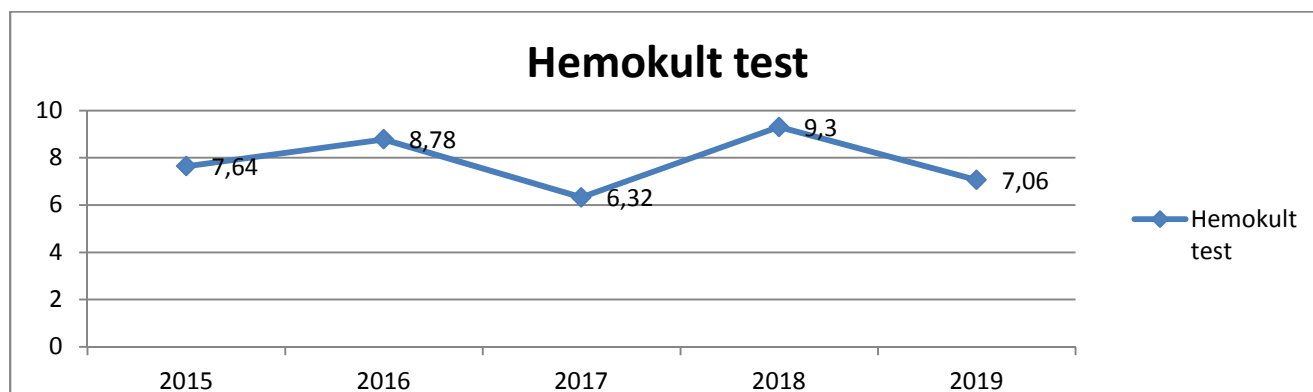

U Službi za zdravstvenu zaštitu odraslih udeo preventivnih pregleda je svega 4,98%. Vakcinacijom protiv sezonskog gripa obuhvaćeno je na teritoriji okruga 20,2% registrovanih korisnika preko 65. godina (6% više od prethodne godine), oko 33 % dijabetičara je poslato na pregled očnog dna (prošle godine 34,7%), a kod 52,5% je bar jednom određena vrednost glikoliziranog hemoglobina što je za 2% manje nego prethodne godine . Test na okultno krvarenje u stolici urađen je kod svega 7% registrovanih korisnika preko 50 godina što je 2% manje nego prethodne godine , a kod 39,4% registrovanih odraslih korisnika su u zdravstveni karton ubeležene vrednosti i status faktora rizika za KVB što je 1% više nego prethodne godine . Oko 63,5% hipertoničara je pri poslednjem pregledu imalo tenziju ispod 140/90. Penicilin je ordiniran kod 41,3% slučajeva sa tonzilofaringitisom (5% više nego prethodne godine).

Tabela br.3 Pokazatelji kvaliteta koji se prate u službi za zdravstvenu zaštitu odraslih

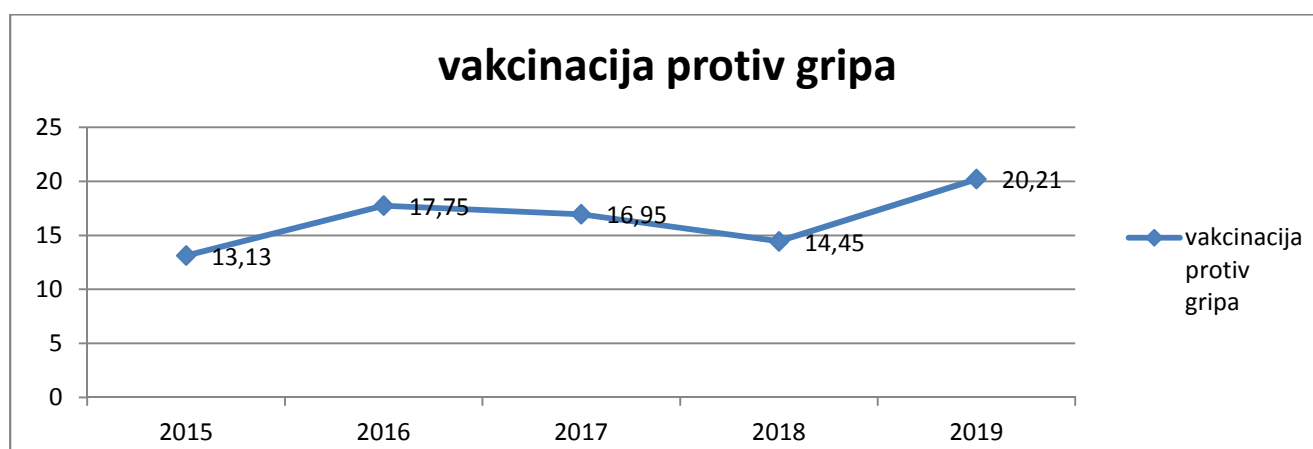
r.br	Naziv pokazatelja	DZ Jagodina	DZ Čuprija	DZ Despotovac	DZ Svilajnac	DZ Paraćin	DZ Rekovac	Okrug 2019.	Okrug 2018.
1	Procenat registrovanih korisnika koji su iz bilo kog razloga posetili svog izabranog lekara.	85,37	78,08	91,99	81,75	97,47	82,57	87,26	89,72
2	Odnos prvih i ponovnih pregleda radi lečenja kod izabranog lekara	1,04	2,15	1,61	2,18	1,62	0,97	1,46	1,66
3	Odnos broja uputa izdatih za specijalističko-konsultativni pregled i ukupnog broja poseta kod lekara	26,6	45,15	2,79	7,54	30,41	2,46	23,52	23,49
4	Procenat preventivnih pregleda u ukupnom broju pregleda i poseta kod lekara.	3,72	3,34	4,3	9,7	5,18	5,17	4,98	4,76
5	Obuhvat registrovanih korisnika starijih od 65 godina vakcinacijom protiv sezonskog gripa.	12,53	36,6	20,05	20,24	19,73	20,94	20,21	14,45
6	Procenat obolelih od povišenog krvnog pritiska (I10-I15) kod kojih je na poslednjem kontrolnom pregledu, vrednost krvnog pritiska bila niža od 140/90.	60,53	78,01	54,61	33,61	81,4	64,97	63,55	60,82
7	Procenat obolelih od šećerne bolesti (E10-E14) koji su upućeni na pregled očnog dna	52,5	12,72	20,72	28,29	37,6	27,87	32,97	34,72
8	Procenat obolelih od šećerne bolesti (E10-E14) kod kojih je bar jednom određena vrednost glikoliziranog hemoglobina (HbA1c).	75,01	92,16	39,81	35,52	41,32	48,45	52,54	54,82
9	Procenat registrovanih korisnika u čiji je zdravstveni karton ubeležena vrednost krvnog pritiska, indeks telesne mase - ITM, pušački status i preporučeni saveti za zdravo ponašanje.	29,55	66,35	54,25	53,47	29,65	38,82	39,40	38,55
10	Procenat registrovanih korisnika starijih od 50 godina kojima je urađen test na krvavljenje u stolici (hemokult test).	2,54	8,63	7,69	11,68	11,58	4,13	7,06	9,30
11	Procenat epizoda sa tonzilofaringitisom (J02, J03) kod kojih je kao prva terapija ordinirana terapija penicilinom.	42,58	19,85	56,56	24,44	65,89	14,91	41,30	35,87

Grafikon 4. Procenat registrovanih korisnika starijih od 50 godina kojima je urađen test na krvavljenje u stolici (hemokult test)

Obuhvat korisnika ciljanim pregledom na rano otkrivanje carcinoma debelog creva se kretao u poslednjih 5 godina od 6%-9% što je nedovoljno i ispod preporučenog minimum koji je 20%. Čak I Čuprija koja je u organizovanom skriningu ima obuhvat svega 8,6%.

Grafikon 5. Obuhvat registrovanih korisnika starijih od 65 godina vakcinacijom protiv sezonskog gripa

Obuhvat korisnika starijih od 65 godina vakcinacijom protiv gripa kretao se od 13% na početku posmatranog perioda do 20,2% na kraju. U 2019. bilo je veće interesovanje za vakcinaciju za 6%, tako da I vakcine nije bilo dovoljno pa su naručivane dodatne količine.

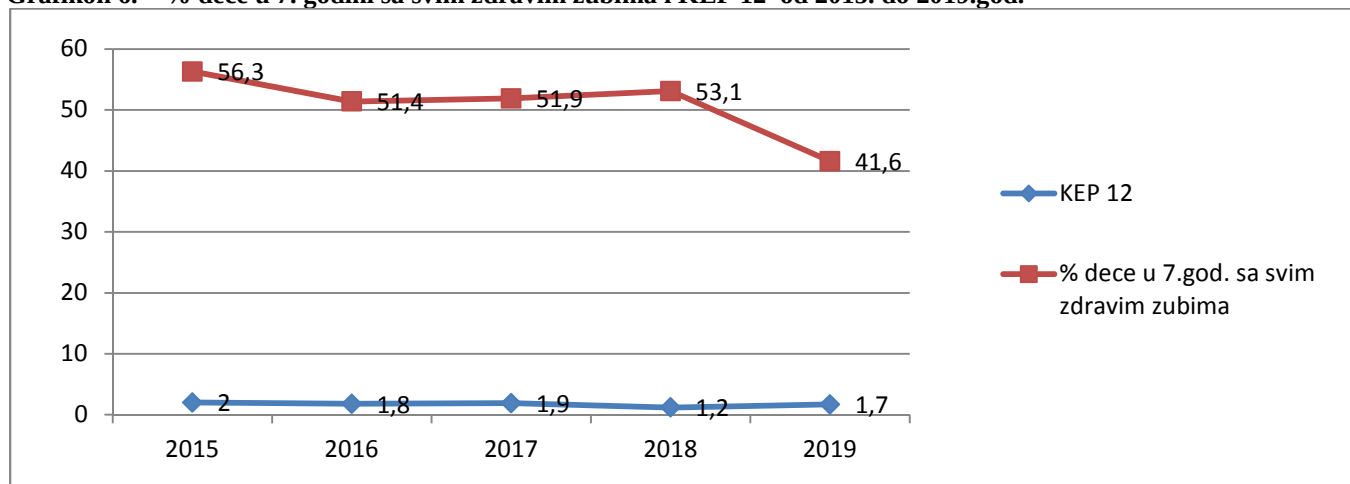
Stomatološka zdravstvena zaštita

Tabela br.4 Pokazatelji kvaliteta koji se prate u službi za stomatološku zdravstvenu zaštitu dece i omladine

Dom zdravlja	% Dece u 7.g.sa svim zdravim zubima	% Dece u 7.g.obuhvaćen a lokalnom aplikacijom fluorida	% Dece u 12.g.sa svim zdravim zubima	KEP-12	% Dece u 12.g.obuhvaće na lokalnom aplikacijom fluorida	% Dece u 7. razredu sa nelečenim ortodontskim anomalijama	% Dece u 3. razredu srednje škole sa nelečenim ortodontskim anomalijama
Despotovac	19,26	100	31,75	1,19	100	94,87	81,25
Jagodina	64,47	100	41,56	1,48	100	43,24	62,5
Rekovac	29,63	100	65,22	1,09	100	37,5	33,33
Svilajnac	54,72	100	34,27	4,71	100	84,68	69,01
Čuprija	39,19	100	50,81	1,42	100	30,95	25,84
Paraćin	32,97	92,47	63,19	0,94	81,6	46,88	0
Pomoravski okrug 2019.	41,6	98,0	46,5	1,7	97,2	53,9	53,4
Pomoravski okrug 2018.	53,1	99,1	44,8	1,2	94,3	49,2	61,0

Posle obavljenih sistematskih pregleda dece u sedmoj i dvanaestoj godini života, sa svim zdravim zubima bilo je 41,6% dece u sedmoj godini što je čak 12% manje od prethodne godine, odnosno 46,5% dece u dvanaestoj godini što je 2% više nego prethodne godine . Lokalnom aplikacijom fluorida je obuhvaćeno 98% sedmogodišnjaka i 97,2% dvanaestogodišnjaka što je u proseku 1-3% veći obuhvat nego prošle godine. Pri sistematskim pregledima u sedmom razredu i u 3. razredu srednje škole otkriveno je 53% dece i omladine sa nelečenim ortodontskim anomalijama . KEP-12 ima prosečnu vrednost za 0,5 veću od prethodne godine.

Grafikon 6. % dece u 7. godini sa svim zdravim zubima i KEP 12 od 2015. do 2019.god.

Posmatrajući petogodišnji period zapaža se da vrednost KEP-12 indeksa ima skoro konstantni pad počev od 2015.godine kad je bio 2 pa do 1,2 u 2018. godini, dok u zadnjoj godini ima blagi porast. Procenat sedmogodišnjaka sa svim zdravim zubima ima trend opadanja u posmatranom periodu posebno u zadnjoj godini što nije dobro kao ni porast broja dece sa nelečenim ortodontskim anomalijama .

Dom zdravlja Despotovac nema ugovorenog stomatologa za odrasle zato nije prikazan u tabeli br.5 sa ostalim domovima zdravlja. Domovi zdravlja Rekovac i Čuprija imaju najveći obuhvat trudnica preventivnim pregledom 36% , a najmanji dom zdravlja Svilajnac 6,6%. Prosek okruga je 24,5%, što je 6% manje nego prethodne godine. Paradontopatija je konzervativno tretirana kod 14,7% pacijenata preko 18 godina što je nešto manje nego prethodne godine . Procenat ponovljenih intervencija je 3% što je 7,5% manje od prethodne godine .

Tabela br.5 Pokazatelji kvaliteta koji se prate u službi za stomatološku zdravstvenu zaštitu odraslih

Dom zdravlja	Procenat trudnica obuhvaćenih preventivnim pregledima	Procenat pacijenata starijih od 18 godina kod kojih je konzervativno tretirana paradontopatija	Procenat ponovljenih intervencija
Jagodina	25,63	15,94	3,06
Rekovac	36,84	26,11	3,99
Svilajnac	6,57	3,79	2,33
Čuprija	36,3	18,8	0
Paraćin	23,02	11,14	4,5
Pomoravski okrug 2019.	24,5	14,7	3,0
Pomoravski okrug 2018.	30,8	15,6	10,5

Polivalentna patronaža

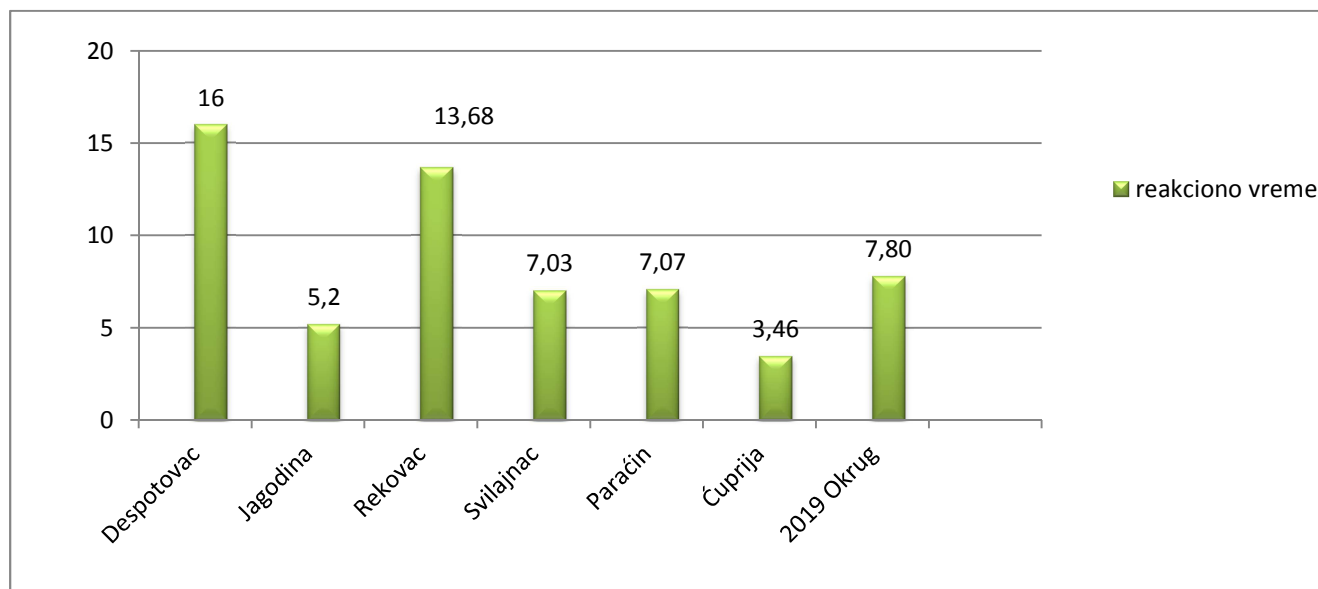
Što se tiče pokazatelja kvaliteta rada polivalentne patronaže zapažen je visok procenat obuhvata novorođenčadi prvom posetom 96-100% osim kod Paraćina gde je 91,14% . Na nivou okruga procenat obuhvata novorođenčeta prvom posetom je 96,9% što je nešto niže od prethodne godine. Prosečan broj patronažnih poseta po novorođenom detetu kreće se između 4,2 i 6,4, (prosek okruga je 5,1 poseta što je na nivou prethodne godine I sa preporučenim obimom), a poseta odojčetu je bilo najviše u Despotovcu 2,24, a najmanje u Jagodini 1,45. Na nivou okruga prosečan broj poseta odojčetu je 1,9 što je na nivou propisanog obima 2. Prosečan broj poseta licima starijim od 65 godina na okrugu je 0,3 odnosno obuhvat je 30% što je u skladu sa predloženim obimom. Nedovoljan obuhvat imaju Paraćin 5% i Jagodina 9%. Svi pokazatelji su realizovani u predviđenom obimu.

Tabela br.6 Pokazatelji kvaliteta koji se prate u polivalentno- patronažnoj službi

Dom zdravlja	Obuhvat novorođenčadi prvom patronažnom posetom %	Prosečan broj patronažnih poseta po novorođenom detetu	Prosečan broj patronažnih poseta po odojčetu	Prosečan broj patronažnih poseta po osobi starijoj od 65 godina
Despotovac	96,5	6,41	2,21	0,56
Jagodina	99,4	5,19	1,45	0,09
Rekovac	100	4,97	1,71	0,52
Svilajnac	98,33	4,68	1,96	0,26
Čuprija	100	5,15	1,94	0,22
Paraćin	91,14	4,24	1,97	0,05
Pomoravski okrug 2019.	96,9	5,1	1,9	0,3
Pomoravski okrug 2018.	99,5	5,4	1,6	0,3

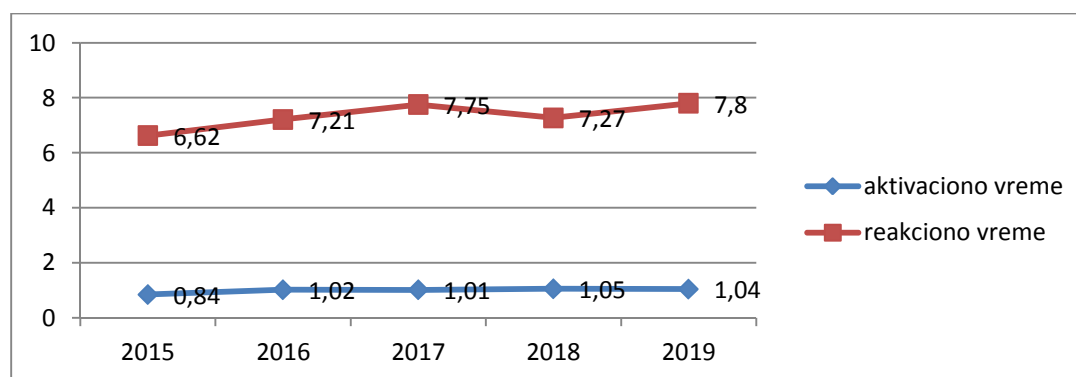
Hitna pomoć

Grafikon br.7 Pokazatelji kvaliteta koji se prate u Službi hitne medicinske pomoći

Indikatori kvaliteta rada hitne pomoći pokazuju varijacije u pojedinim ustanovama kod **aktivacionog vremena** i kreću se od 1 do 1,65 minuta (prosek okruga je 1,04 što je na nivou prethodne godine) , a kod **reakcionog vremena** od 3,5 do 16 minuta (prosek okruga je 7,80). Vreme **prehospitalne intervencije** odnosno vreme zbrinjavanja pacijenta najviše varira po ustanovama i kreće se od 7 do 46 min , a prosečna vrednost je 21,3minuta. Najduže vreme je u DZ Svilajnac 46 min zbog udaljenosti od prve bolnice, a najkraće u DZ Čuprija 7,8 minuta.

Grafikon 8. Pokazatelji kvaliteta koji se prate u Službi hitne medicinske pomoći od 2015. do 2019.god.

Procenat izvršenih **kardiopulmonalnih reanimacija** je 67,4% za nivo okruga, procenat uspešnih reanimacija kod srčanih zastoja bez prisustva ekipe je 1,2% što je za 9% manje u odnosu na 2018.god. , a kod zastoja srca u prisustvu ekipe je 52,9% uspešnih reanimacija (prethodne godine 40,9%) što je za 12% više nego prethodne godine.Procenat **samostalno rešenih slučajeva na terenu** je 68%, u ambulanti 78% , dok procenat indikovanog medicinskog tretmana kod pacijenata **sa teškom traumom** je 100% .Procenat pacijenata sa **AKS** kojima je urađen osnovni terapijski tretman je 76,5%, procenat transportovanih u

najbližu ustanovu posle primenjenog osnovnog terapijskog tretmana je 52%, a procenat pacijenata kojima je pored ostalog započeta ili data i prehospitalna tromboliza je 0%.

Specijalističko-konsultativne službe

Specijalističko konsultativne službe na primarnom nivou imaju domovi zdravlja Svilajnac, Despotovac i Rekovac. Prvi pregledi kod specijaliste zakazuju se u svim ustanovama a prosek čekanja je 2,69 dana. Što se tiče procenta zakazanih svih poseta u odnosu na ukupan broj poseta, na nivou okruga to je 69,3% zakazanih poseta, 18% više nego prethodne godine. Procenat pacijenata koji su primljeni u roku od 30 minuta od zakazanog termina je 99%. Popodne specijalističke službe uglavnom ne rade osim Služba interne medicine u DZ Despotovac.

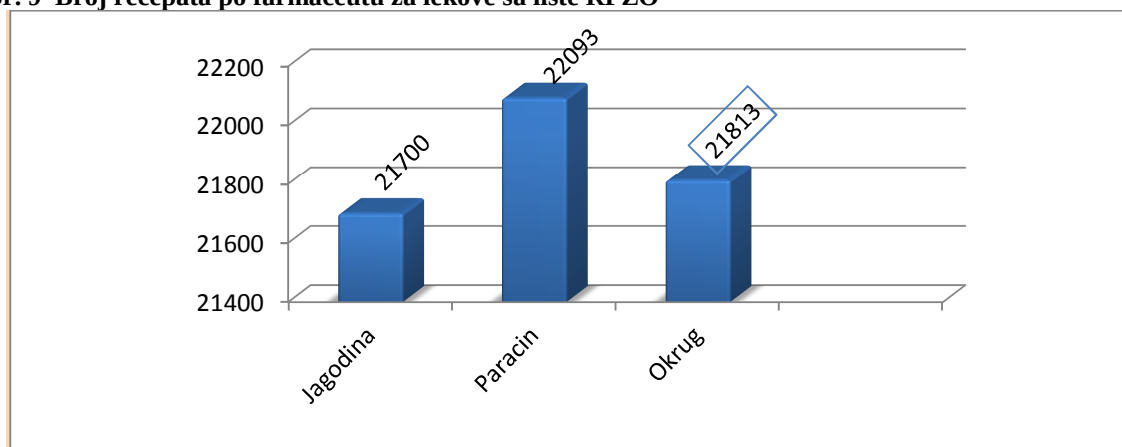
Tabela br.7 Pokazatelji kvaliteta koji se prate u specijalističko konsultativnoj službi PZZ

Dom zdravlja	Prosečna dužina čekanja na prvi pregled	Procenat zakazanih poseta u odnosu na ukupan broj poseta
Despotovac	3,16	67,9
Rekovac	1,16	84,4
Svilajnac	2,85	65,6
Pomoravski okrug 2019.	2,7	69,3
Pomoravski okrug 2018.	4,4	51,7

Farmaceutska zdravstvena delatnost

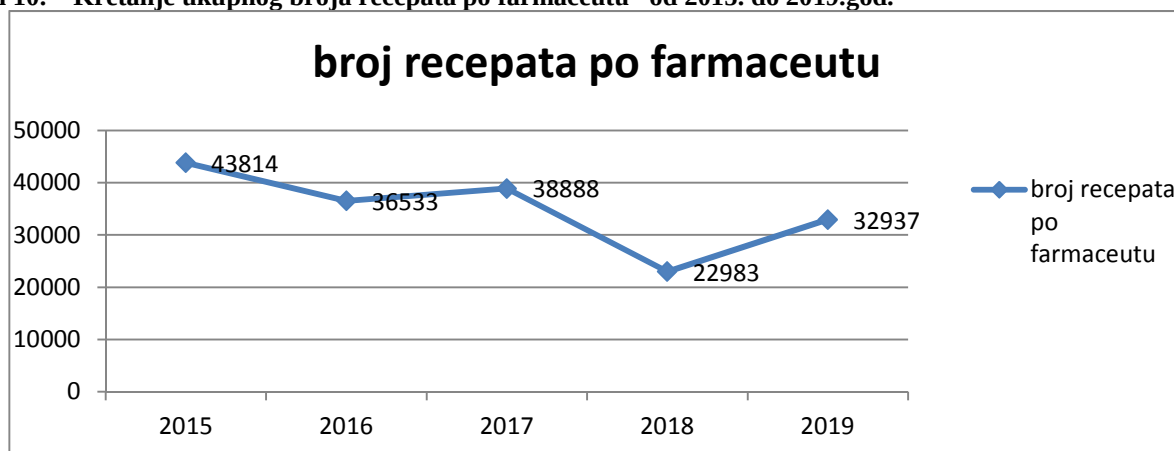
Na teritoriji Pomoravskog okruga postoje 2 apotekarske ustanove iz Plana mreže zdravstvenih ustanova i to Apoteka Jagodina i Apoteka Paraćin. Rad apoteka je prikazan brojem izdatih recepata (za lekove sa liste, van liste, od privatnika i za magistralne preparate) i naloga za medicinska sredstva. Stavljajući u odnos sa brojem zaposlenih farmaceuta kvantifikuje se rad izvršilaca na ovim poslovima. Prosečan broj recepata za lekove sa liste po farmaceutu je 21813, a za lekove van liste i iz privatnih ordinacija je 11124 recepata po farmaceutu što je znatno više od prethodne godine .

Grafikon br. 9 Broj recepata po farmaceutu za lekove sa liste RFZO

Prosečan **broj naloga** za **medicinska sredstva** po farmaceutu je 166, a receptata za **magistralne lekove** je 2228. Procenat rashodovanih lekova usled isteklog roka je 0,4%, a procenat osporenih receptata od strane RFZO usled greške apoteke je 0.

Grafikon 10. Kretanje ukupnog broja receptata po farmaceutu od 2015. do 2019.god.

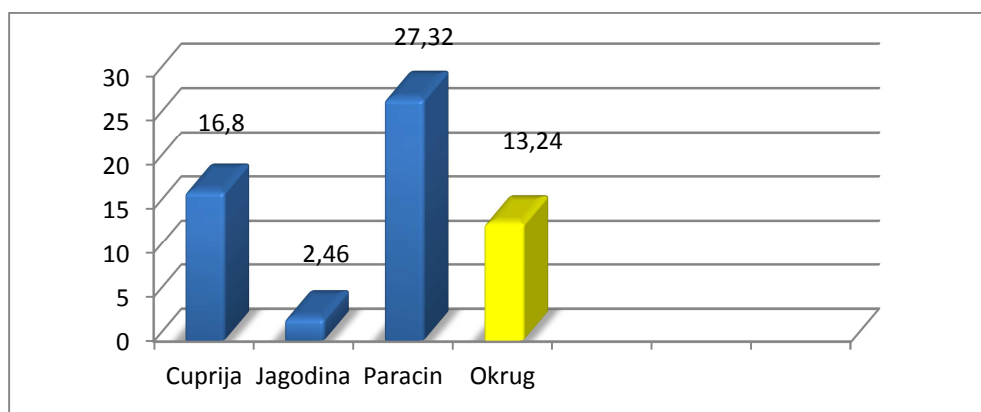

Konstatni pad broja receptata od 2015.god. je posledica toga što je veliki broj privatnih apoteka sklopio ugovor sa RFZO-om o izdavanju lekova na recept pa se veliki broj receptata odliva u privatne apoteke iz kojih nemamo podataka. U poslednjoj godini imamo porast na osnovu većeg broja receptata iz privatne prakse i lekova koji nisu na listi, a imamo i manji broj farmaceutu u Apoteci Paraćin.

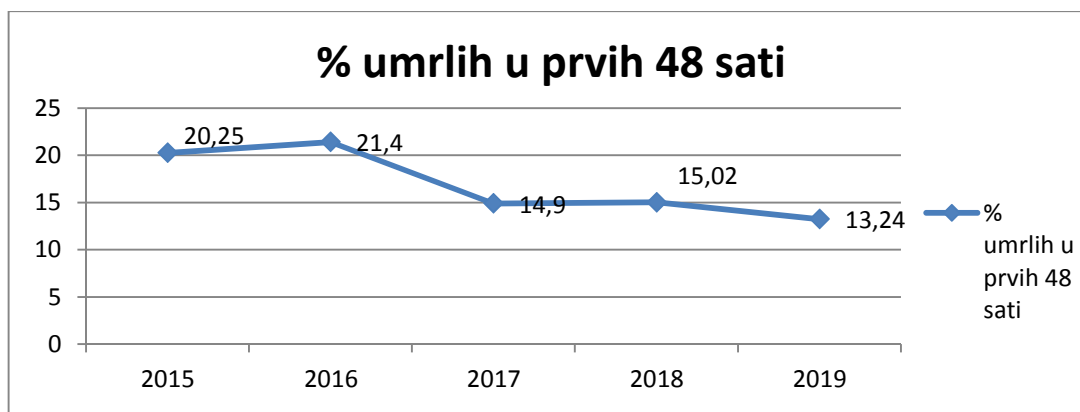
II Sekundarna zdravstvena zaštita

U zdravstvenim ustanovama koje obavljaju zdravstvenu delatnost na sekundarnom nivou, kvalitet zdravstvene zaštite procenjuje se na osnovu pokazatelja koji su se pratili za ustanovu u celini, i pokazatelja po granama medicine. Pokazatelji kvaliteta rada bolnica za ustanovu u celini ili takozvani opšti pokazatelji, pomažu ustanovama da prateći njihove vrednosti, otkriju uzroke nedostataka i poboljšaju kvalitet rada.

Grafikon br. 11 Procenat umrlih u prvih 48 sati

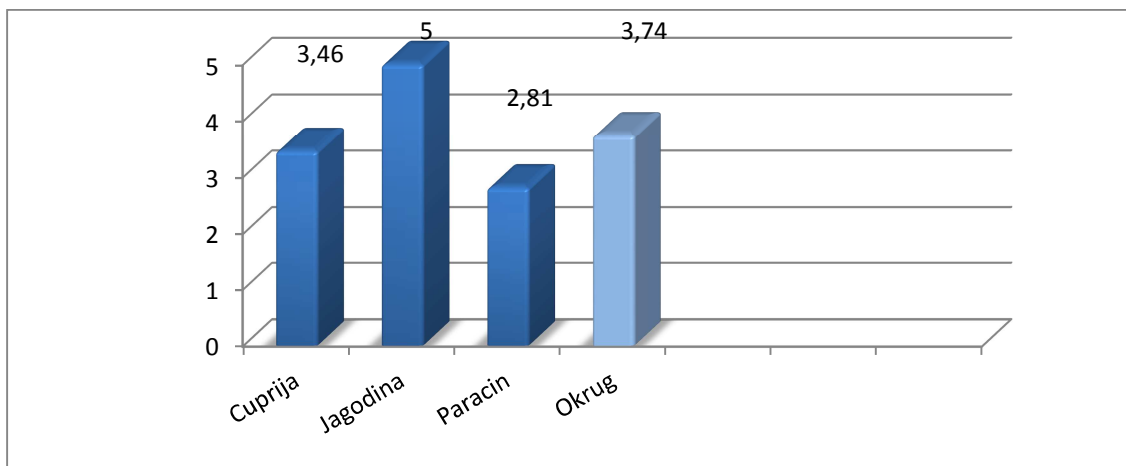

Grafikon br. 12 Procenat umrlih u prvih 48 sati u periodu od 2015. godine do 2019. godine

Prvi od pokazatelja kvaliteta rada bolnica je letalitet. U prvih 48 časova od prijema najveći procenat umrlih ima bolnica u Paraćinu 27,3%, a najmanji u Jagodini 2,5%. Prosek okruga je 13,2% što je za 2% manje nego prethodne godine.

Grafikon br. 13 Ukupna stopa letaliteta u 2019

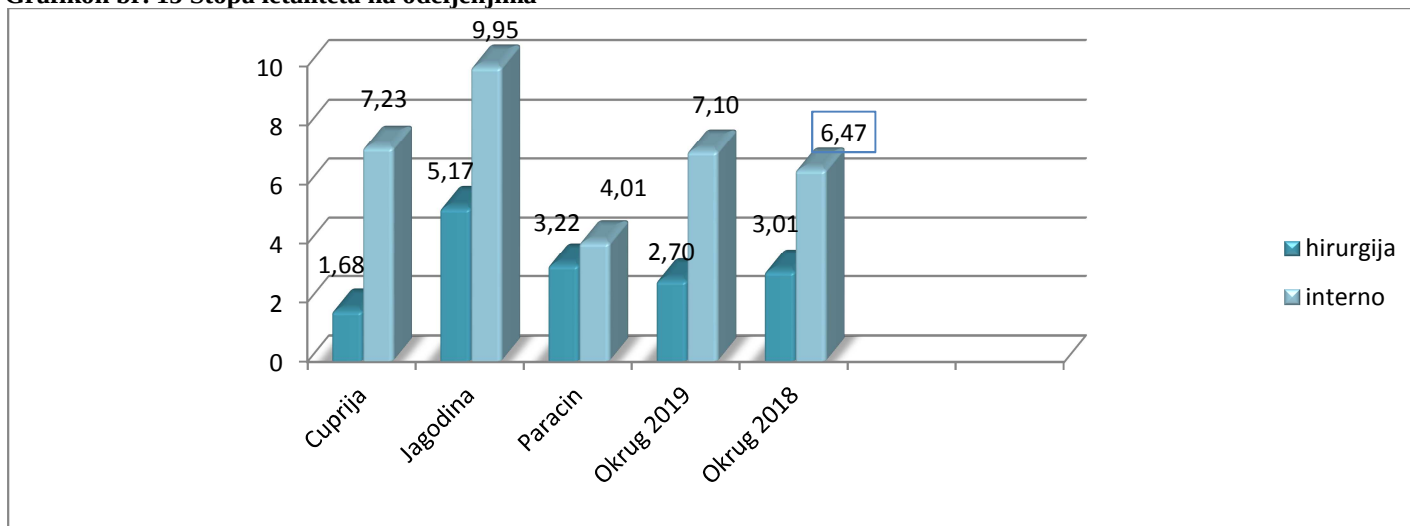
Ukupna stopa letaliteta u bolnicama Pomoravlja kreće se od 3,81 u OB Paraćin do 5 u OB Jagodina. Prosek okruga je 3,74 što je za 0,5 više od prethodne godine. Stopa je u bolnicama pojedinačno nešto niža od prethodne godine osim u OB Jagodina gde je viša. Posmatrajući petogodišnji period ova stopa ima **blagi** trend rasta.

Grafikon br. 14 Ukupna stopa letaliteta

Posmatrajući stopu letaliteta na internim i hirurškim odeljenjima najmanju stopu letaliteta na internom odeljenju ima bolnica u Paraćinu, a na hirurgiji bolnica u Čupriji. Prosečne stope okruga su niže od prošlogodišnjeg nivoa. Najveću stopu letaliteta na oba odeljenja ima OB Jagodina.

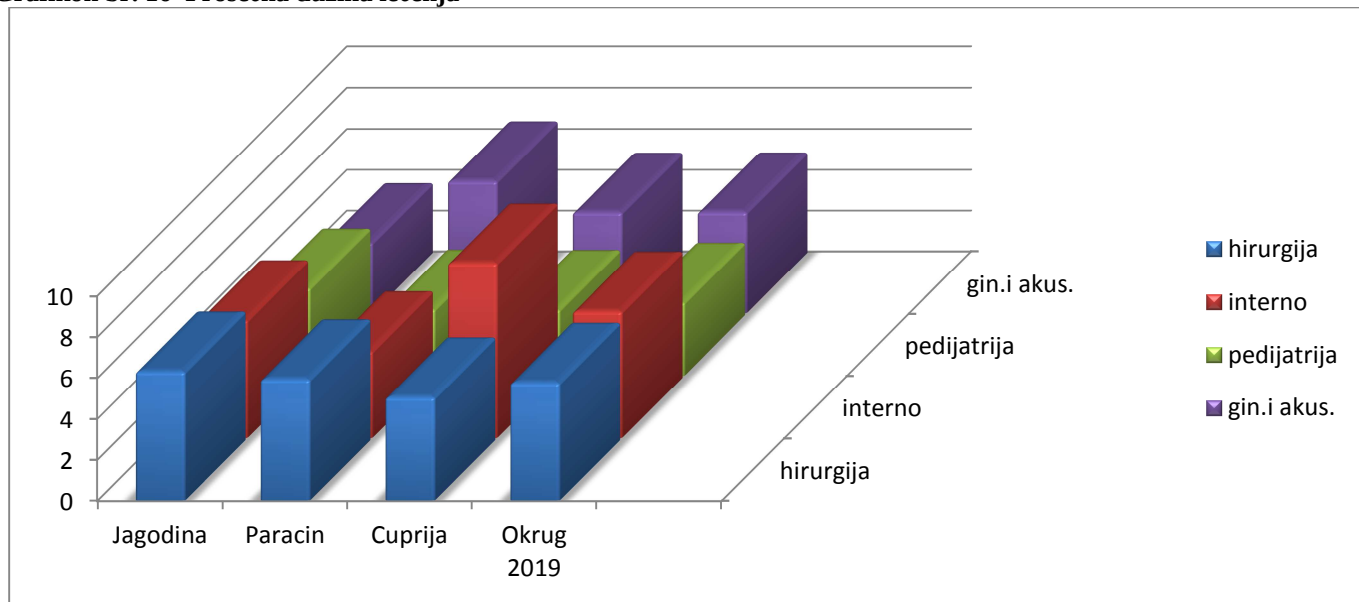
Grafikon br. 15 Stopa letaliteta na odeljenjima

U odnosu na prethodnu godinu stopa letaliteta na hirurgiji je neznatno veća a na internom nešto manja. Na odeljenju pedijatrije sve tri bolnice nije bilo smrtnih slučajeva i na ginekologiji u OB Ćuprija, dok je stopa letaliteta na ginekologiji u Jagodini 0,21, a u Paraćinu 0,94.

Sledeći pokazatelj kvaliteta rada bolnica je **procenat obdukovanih i procenat podudarnosti kliničkih i obdukcionih dijagnoza**. Na teritoriji Pomoravskog okruga obdukcije se rade jedino u bolnici Ćuprija. **Od ukupnog broja umrlih 1063, na obdukciju je upućeno 6 lica ili 0,56%. Procenat podudarnosti kliničkih i obdukcionih dijagnoza je 100%.**

Grafikon br. 16 Prosečna dužina lečenja

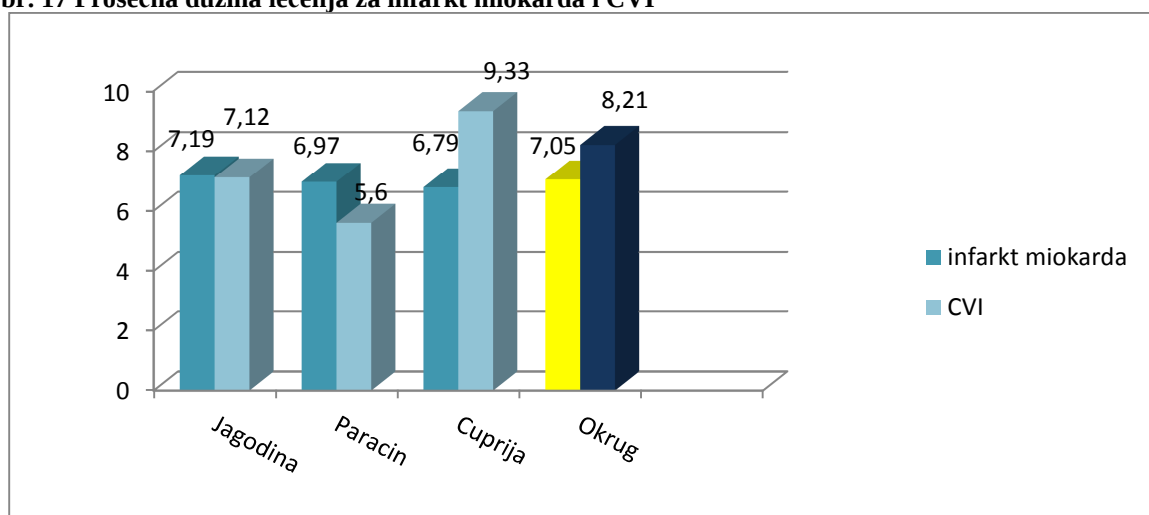

Bolničko lečenje je praćeno kroz rad službi hirurgije, interne medicine, pedijatrije i ginekologije i akušerstva u opštim bolnicama Ćuprije, Jagodine i Paraćina. Jedan od praćenih parametara je i **prosečna dužina lečenja** na ovim odeljenjima i na nivou bolnica. Bolnica u Ćupriji ima prosek 6,16 dana, bolnica u Jagodini 5,17dana i Paraćinu 4,88 dana.

Na hirurškim odeljenjima prosek lečenja je 5,77 dana, na internim 6,20, na ginekologiji i akušerstvu 4,96 dana , a na pedijatriji 3,59 dana.

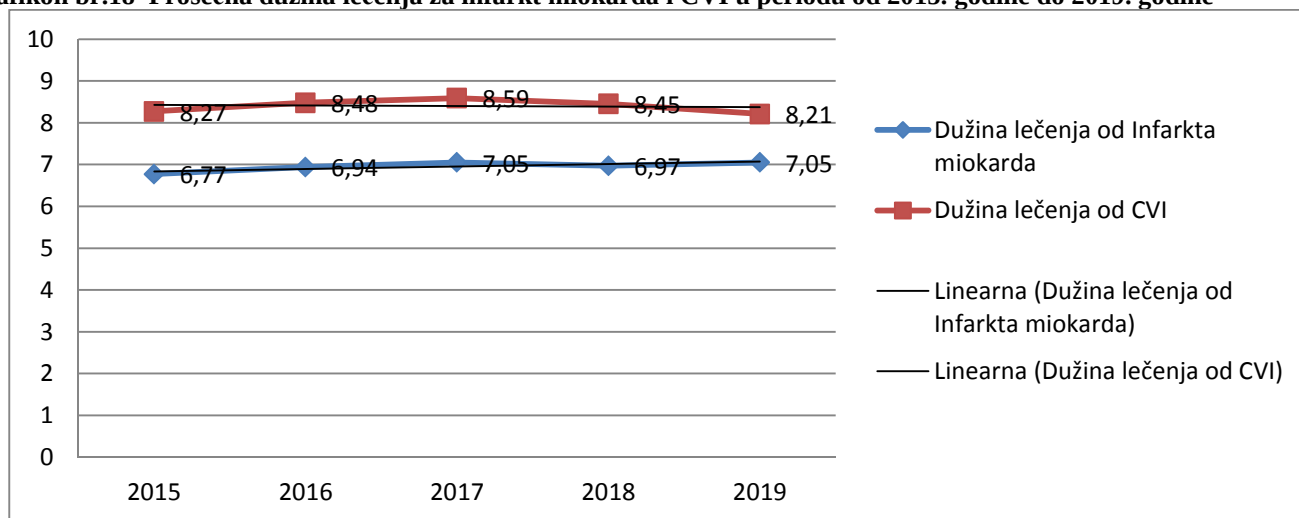
Što se tiče **broja medicinskih sestara po zauzetoj bolničkoj postelji**, najviše ih je na ginekološko-akušerskim odeljenjima 2,1 , na pedijatriji 1,14 , na hirurgiji 0,97 i najmanje na internim odeljenjima 0,86. Najveći prosek za nivo bolnice ima bolnica u Ćupriji 1,3 sestre po postelji, zatim Jagodina 1,04 i Paraćin 0,8.

Grafikon br. 17 Prosečna dužina lečenja za infarkt miokarda i CVI

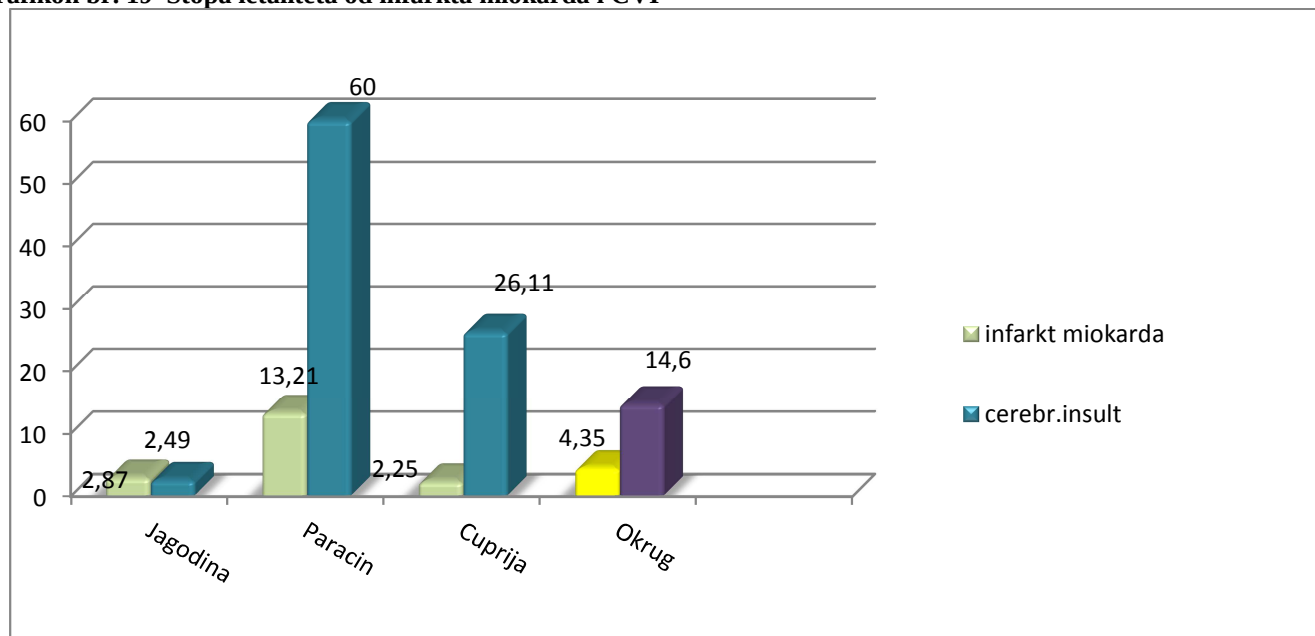
Prosečna dužina bolničkog lečenja za infarkt miokarda je na nivou okruga **7,05 dana** što je na nivou prethodne godine. Prosečna dužina bolničkog lečenja **za cerebrovaskularni insult iznosi 8,21 dana** za okrug što je slično kao prethodne godine .

Grafikon br.18 Prosečna dužina lečenja za infarkt miokarda i CVI u periodu od 2015. godine do 2019. godine

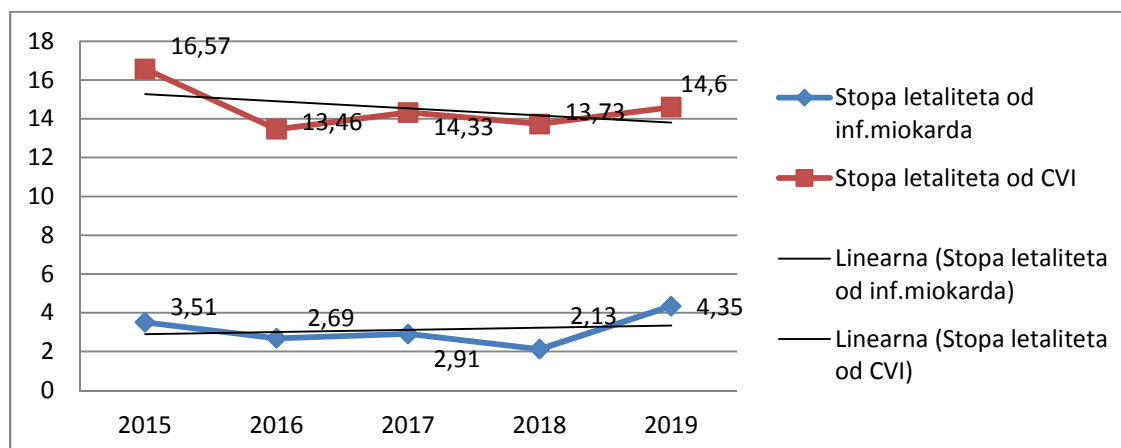
U posmatranom petogodišnjem periodu prosečne dužine lečenja od navedenih bolesti nemaju značajnija odstupanja.

Grafikon br. 19 Stopa letaliteta od infarkta miokarda i CVI

Stopa letaliteta od infarkta miokarda je na nivou okruga 4,35 , a od cerebrovaskularnog insulta 14,6 . Bolnica u Čupriji, koja kao regionalna bolnica ima najveći broj neuroloških postelja i kompletnu dijagnostiku, leči najsloženije slučajeve sa celog okruga.

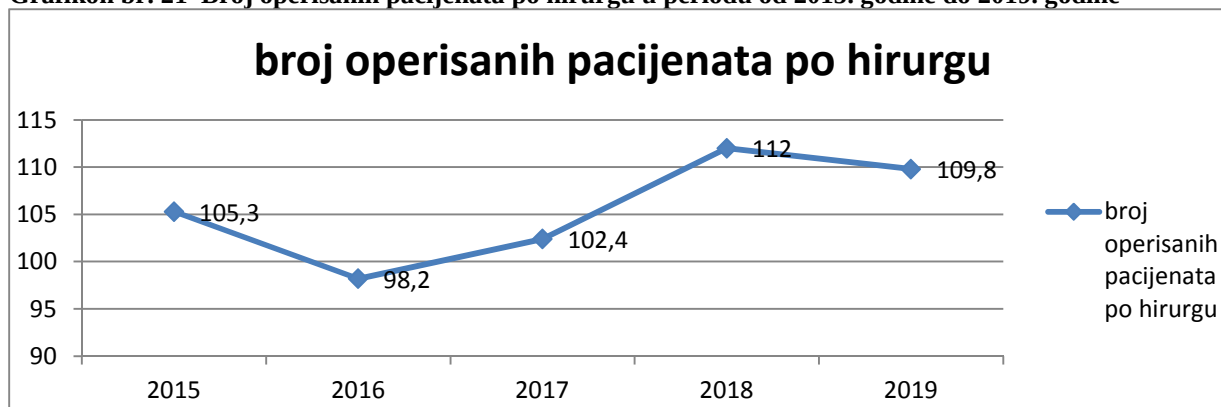
Grafikon br. 20 Stopa letaliteta od infarkta miokarda i CVI u periodu od 2015. godine do 2019. Godine

Pokazatelji kvaliteta rada u **hirurgiji** su :

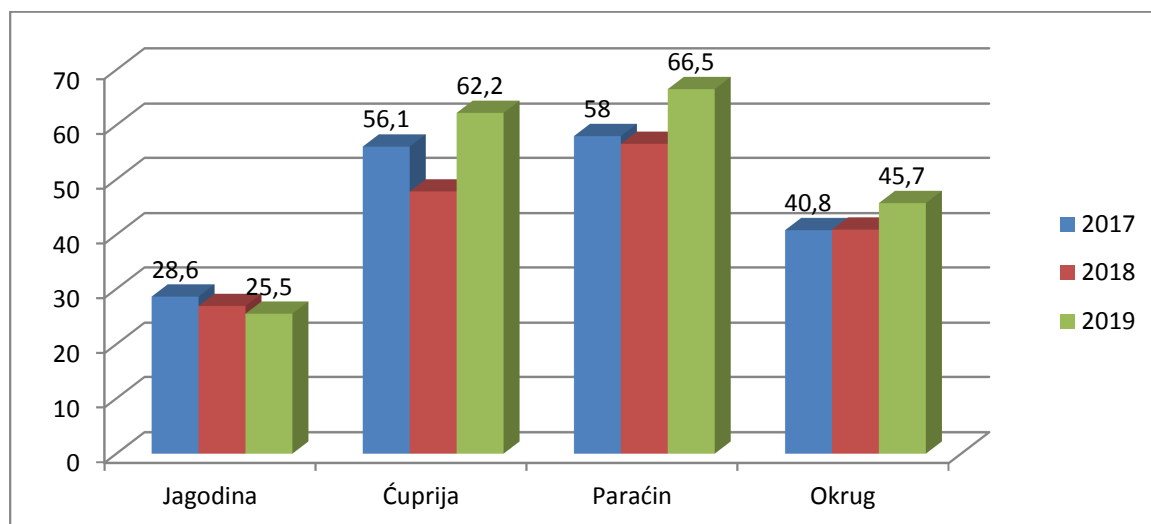
- **Stopa letaliteta operisanih** pacijenata koja se kretala od 0 u Paraćinu , 0,56 Jagodini , do 0,9 u Čupriji (prosek okruga je **0,71** što je nešto niže od prethodne godine za 0,3).
- **Sepsu** posle operacije nije dobio ni jedan pacijent.
- **Posećan broj preoperativnih dana** lečenja za sve hirurške intervencije obavljene u hirurškim salama je **1,42** , od 1,04 u Čupriji do 2,7 u Paraćinu. Prosečan broj preoperativnih dana pokazuje relativno konstantnu vrednost posmatrajući ovaj pokazatelj poslednjih pet godina.
- **Prosečan broj operisanih pacijenata** u opštoj, regionalnoj i lokalnoj anesteziji **po hirurgu** je najmanji u Paraćinu 72,6 , zatim u Jagodini 88 , a najveći u Čupriji 138,3. Prosek okruga je 110 operisanih pacijenata po hirurgu.

Grafikon br. 21 Broj operisanih pacijenata po hirurgu u periodu od 2015. godine do 2019. godine

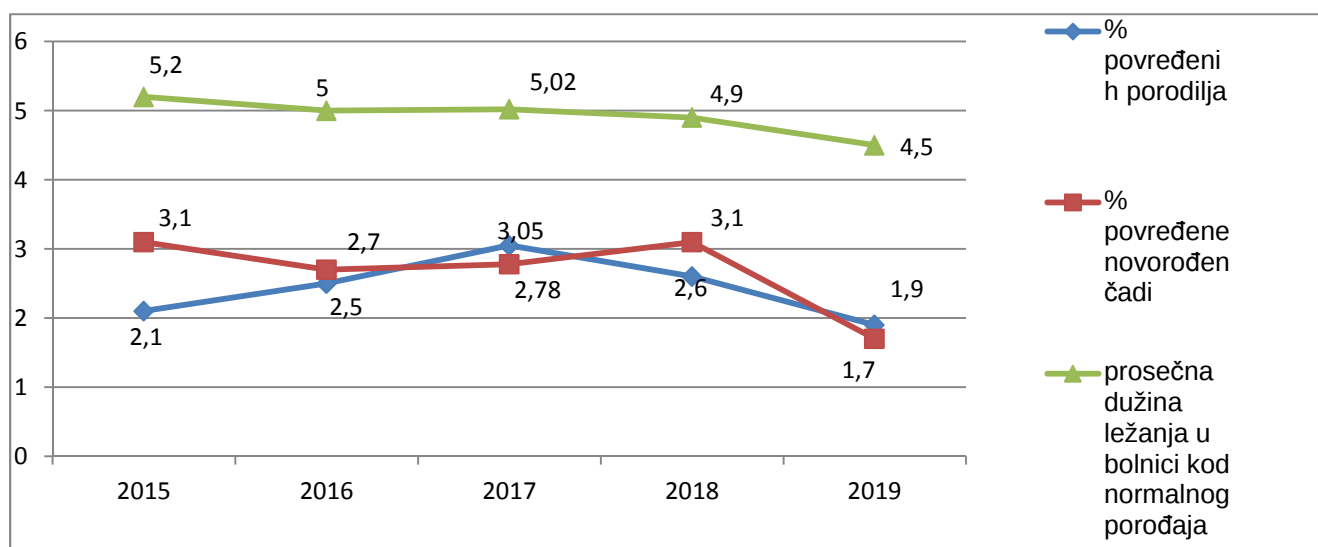
Na odeljenjima **ginekologije i akušerstva** bolnica u Paraćinu i Čupriji dve trećine trudnica se porađa carskim rezom , a u Jagodini četvrtina. **Prosek okruga je 45,7%** što je za 5% više nego u prethodne dve godine. Vrednost ovog pokazatelja je rasla u OB Čuprija i OB Paraćin posebno u zadnjoj godini, dok u OB Jagodina procenat porođaja carskim rezom opada svake godine. Epiduralna anestezija primenjivana je samo u bolnici Čuprija kod 7 porođilja (2% porođaja). U prisustvu partnera nije obavljen ni jedan porođaj .

Grafikon br. 22 Procenat porođaja carskim rezom

Do otpusta iz bolnice nije bio ni jedan smrtni slučaj bebe, a u program „Bolnica prijatelj beba” uključena su porodilišta u Čupriji i Paraćinu.

Grafikon br. 23 Pokazatelji kvaliteta koji se prate u službi ginekologije i akušerstva

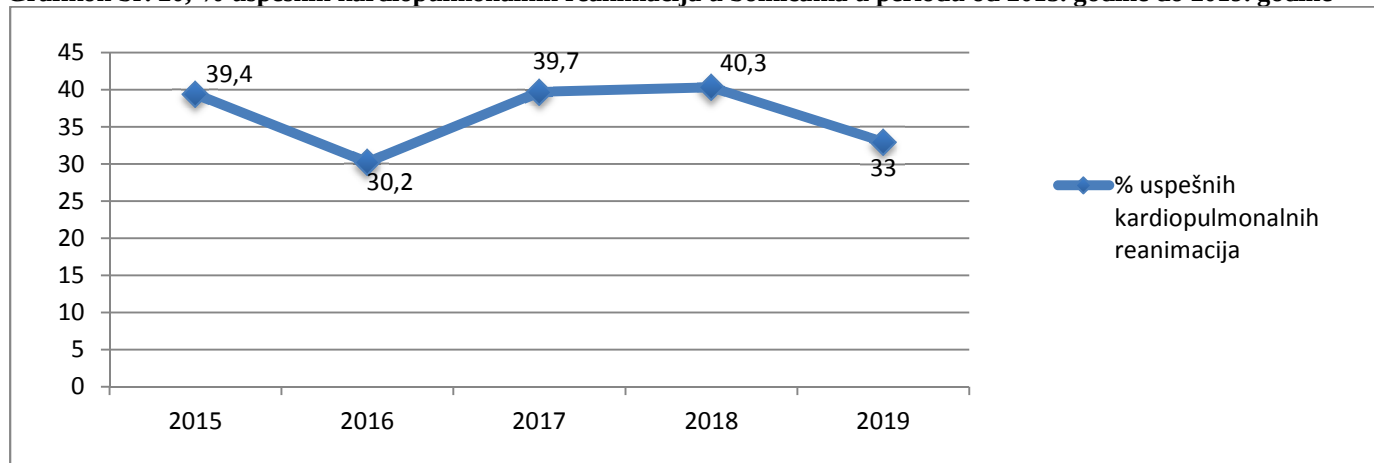
Prosečna dužina ležanja u bolnici kod normalnog porođaja je **4,5 dana** u 2019. godini što je na nivou prethodne godine, **% povređene novorođenčadi** je **1,7** što je znatno manje nego prethodne godine kad je bilo 3,1%, a **procenat povređenih porodilja pri porođaju** je **1,9%** što je nešto manje nego prethodne godine (2,6%). Posmatrajući petogodišnji period primećuje se da vrednosti sva tri pokazatelja imaju trend blagog opadanja.

Specijalističke službe pri bolnicama rade u dve smene, a prve preglede ima zakazano 48% pacijenata. **Prosečna dužina čekanja pacijenata na zakazan prvi pregled** je **2,5 dana u bolnicama u Jagodini i Čupriji** dok bolnica Paraćin nije prikazala ovaj podatak, jer njihov informacioni sistem ne omogućava ovu evidenciju.. Procenat zakazanih poseta u odnosu na ukupan broj poseta je 68,3%.

Procenat pacijenata koji na zakazani termin budu primljeni u roku od 30 minuta je 92,3% (Jagodina i Čuprija).

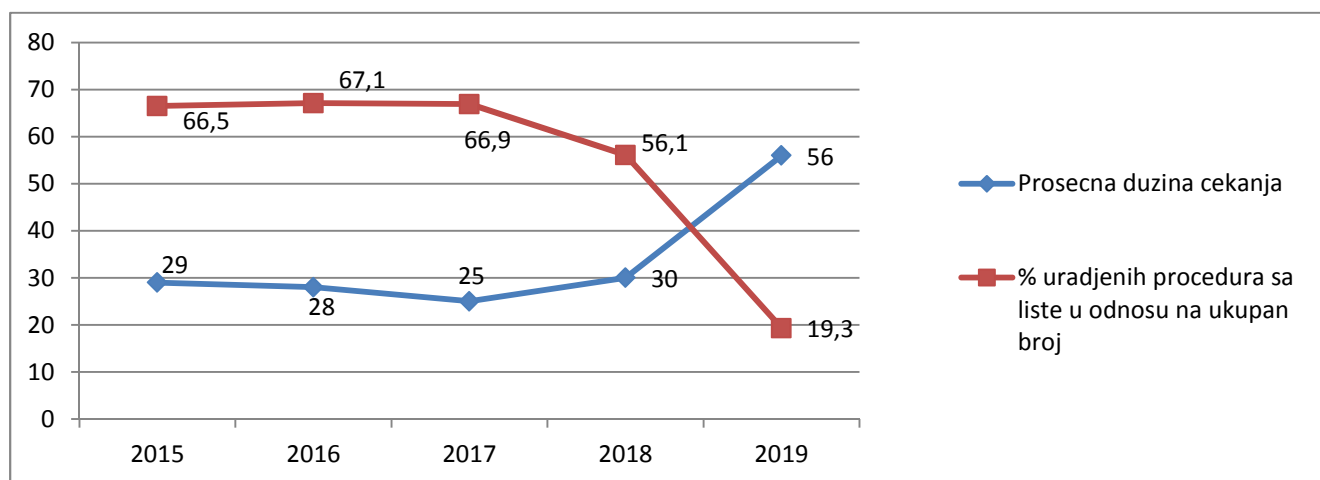
Praćeni pokazatelji kvaliteta u **urgentnoj medicini** pokazuju da je prosečna **dužina čekanja na pregled 3,9 minuta na teritoriji okruga** (od 1 minut u Jagodini ,3,2 min u Paraćinu i 5,6 u Čupriji), a **procenat prosečnih uspešnih kardiopulmonalnih reanimacija je 33%** .

Grafikon br. 20, % uspešnih kardiopulmonalnih reanimacija u bolnicama u periodu od 2015. godine do 2019. godine

Kvalitet vođenja **lista čekanja prikazan je** procentom izvršenih intervencija sa Liste čekanja u odnosu na ukupan broj. Ugradnja totalne **proteze kuka na teritoriji okruga** izvršena je **84,9%** sa liste čekanja(u jagodinskoj bolnici je 83,9%, u paraćinskoj bolnici 82,8%, a u čuprijskoj 88,2%). **Ekstrakcija katarakte sa ugrađivanjem lens-implanta** je urađena na očnom odeljenju u Čupriji 91,6% sa liste, a **CT dijagnostika** 19,3%. **Prosečna dužina čekanja** za ugradnju endoproteze kuka je 51,7 dana u Čupriji, 211dana u Paraćinu i 51,1 dana u Jagodini. (prosek okruga je 104 dana). Ugradnja očnog sočiva i CT dijagnostika rade se samo u Čupriji i prosečna dužina čekanja je 76 dana za sočiva odnosno 56 dana za CT dijagnostiku.

Grafikon br. 21 Prosečna dužina čekanja na usluge CT dijagnostike i % urađenih procedura pacijentima sa liste čekanja u odnosu na ukupan broj urađenih u periodu od 2015. godine do 2019. godine

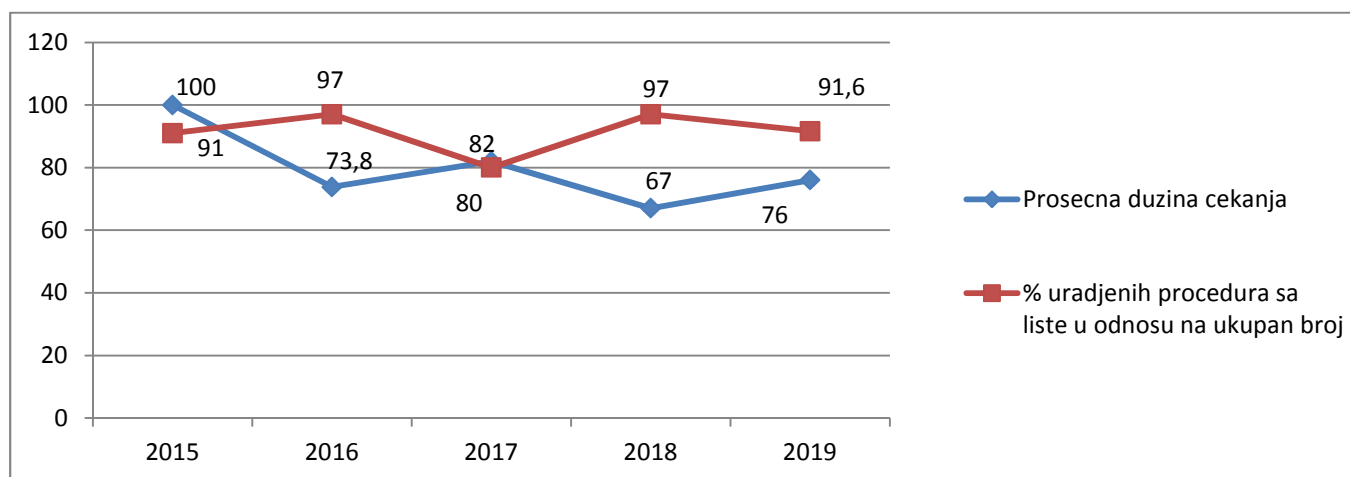

CT dijagnostika imala je relativno konstantnu dužinu čekanja za pacijente sa liste do 2019. godine , oko 30 dana, da bi u 2019. dužina čekanja porasla na 56 dana, a % realizovanih usluga za pacijente sa liste

čekanja pao sa 56% u prethodnoj godini na 19% u 2019. godini. Razlog ovome je povećana realizacija usluga za hitne pacijente kao i za stacionarne pacijente.

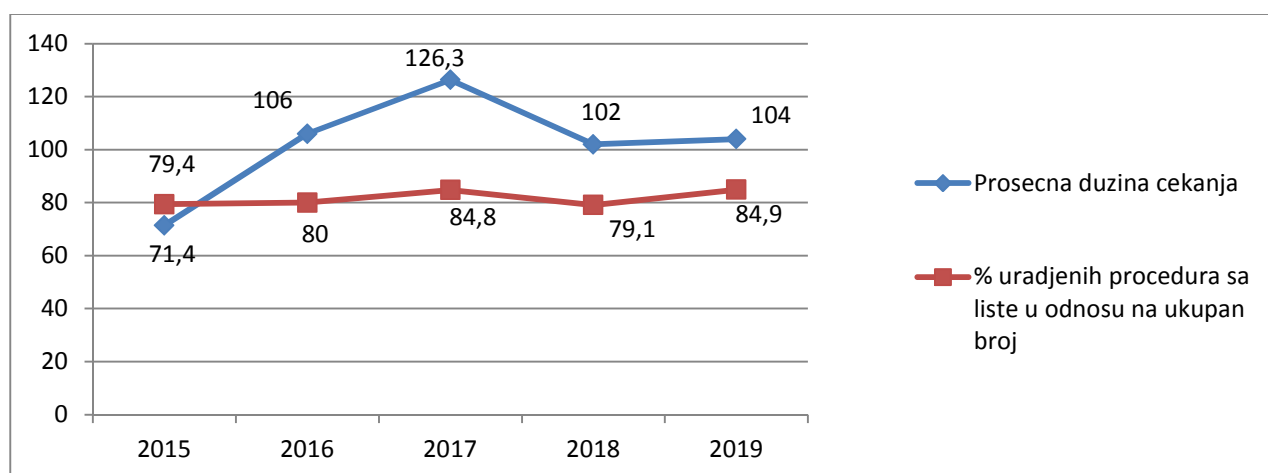
CT dijagnostika se radi samo u bolnici Čuprija, kao i otklanjanje katarakte i ugradnja veštačkih sočiva. Dužina čekanja za ugradnju veštačkih sočiva ima konstantni trend opadanja. Prosečna dužina čekanja na ugradnju veštačkog sočiva 2015.god iznosila je 100 dana da bi u 2019.god čekanje bilo 76 dana. Od ukupnog broja operisanih pacijenata 91,6% je bilo sa liste čekanja.

Grafikon br. 21 Prosečna dužina čekanja na usluge ugradnje veštačkog sočiva i % urađenih procedura pacijentima sa liste čekanja u odnosu na ukupan broj urađenih u periodu od 2015. godine do 2019. godine

Ugradnju totalnih proteza kuka rade sve tri bolnice Pomoravskog okruga. Prosečna dužina čekanja na proceduru rasla je intenzivno od 2015 do 2017. godine od 71 do 126 dana, da bi posle toga pala na 102 dana 2018. Godine i tu vrednost zadržala i u 2019. godini . Procenat urađenih procedura za pacijente sa liste čekanja u posmatranom periodu ima konstantne vrednosti.

Grafikon br. 22 Prosečna dužina čekanja na usluge ugradnje totalne proteze kuka i % urađenih procedura pacijentima sa liste čekanja u odnosu na ukupan broj urađenih u periodu od 2015. godine do 2019. godine

III Bezbednost pacijenata

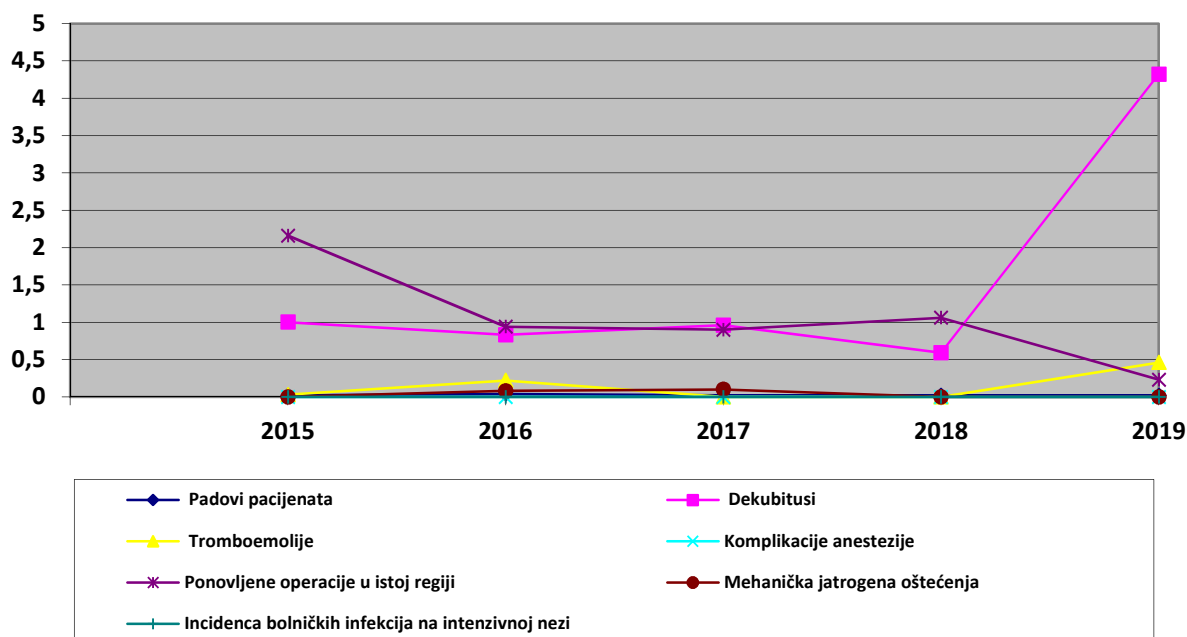
U svim zdravstvenim ustanovama Pomoravskog okruga su uspostavljene procedure za registrovanje neželjenih dejstava lekova i neželjenih događaja.

Tabela br. 8 Pokazatelji kvaliteta – bezbednost pacijenata

<i>Pokazatelji bezbednosti pacijenata u bolnicama</i>	<i>Čuprija</i>	<i>Jagodina</i>	<i>Paraćin</i>	<i>Okrug 2019</i>
Stopa padova pacijenata	0,01	0,00	0,06	0,02
Stopa pacijenata sa dekubitusima	0,82	0,00	16,2	3,42
Stopa tromboembolijskih komplikacija	0,00	0,00	1,88	0,46
Stopa komplikacija usled davanja anestezije	0,00	0,00	0,00	0,00
Stopa ponovljenih operacija u istoj regiji	0,35	0,00	0,00	0,23
Stopa mehaničkih jatrogenih oštećenja kod hirurške intervencije	0,00	0,00	0,00	0,00
Broj hirurških intervencija koje su uradene na pogrešnom pacijentu, pogrešnoj strani tela i pogrešnom organu	0,00	0,00	0,00	0,00
Stopa incidencije svih bolničkih infekcija na jedinici intenzivne nege	0,00	0,00	0,00	0,00
Stopa incidencije infekcije operativnog mesta	0,00	0,00	0,00	0,00

Padova pacijenata je bilo 1 slučaja u Čupriji i 2 u Paraćinu. Pacijenata sa dekubitusima je bilo ukupno 123 od čega 112 u OB Paraćin gde je bilo i 13 pacijenata a sa tromboembolijskim komplikacijama. Jatrogenih oštećenja pri hirurškim intervencijama nije bilo, komplikacija anestezije nije bilo, a ponovljenih operacija u istoj regiji kod 2 pacijenata u OB Čuprija (prethodne godine 7). Bolničkih infekcija u intenzivnoj nezi nije bilo kao ni pogrešnih hirurških intervencija i infekcija operativnog mesta.

Grafikon br. 23 Pokazatelji bezbednosti pacijenata u bolnicama izraženi u stopama na 1000 pacijenata, u periodu od 2015. godine do 2019. godine

Posmatrajući petogodišnji period pokazatelji bezbednosti pacijenata imaju uglavnom konstantnu zanemarujuću vrednost ili opadanje vrednosti koja je najizraženija kod ponovljenih operacija u istoj regiji. Veliki skok u zadnjoj godini ima stopa dekubitusa ,a nešto manji tromboembolijske komplikacije. **Takođe se mora napomenuti da se neželjeni događaji u opštoj bolnici Jagodina godinama ne prikazuju ili zbog loše evidencije tih događaja ili jednostavno ne žele da ih prikažu.** Nije realno da oni uopšte ne postoje u ovoj bolnici . Na pojedinim odeljenjima je povećan rizik pacijenata od neželjenih događaja zbog težine oboljenja, teških hiruških intervencija , dugotrajne hospitalizacije ,gde su i pored izuzetne brige o pacijentu i požrtvovanosti medicinskog osoblja neželjeni događaji neminovni.

IV Obnova znanja

Sve zdravstvene ustanove Pomoravskog okruga koje obavljaju zdravstvenu delatnost na primarnom, sekundarnom i više nivoa zdravstvene zaštite imale su plan edukacije za 2019. godinu. U ovim ustanovama ukupno je bilo zaposleno 2383 zdravstvena radnika i saradnika, od kojih je 1624 (odnosno oko 68,1%) bar jednom o trošku ustanove pohađalo kurs, seminar ili učestvovalo na kongresu ili stručnom sastanku iz oblasti koja je relevantna za njihov stručni rad. Broj održanih edukativnih skupova u ustanovama je 57.

Zdravstvena ustanova	Broj zaposlenih zdravstvenih radnika i saradnika	Broj osoba koje su bar jednom o trošku ustanove učestvovala u obnovi znanja i veština	Procenat osoba koje su bar jednom o trošku ustanove učestvovala u obnovi znanja i veština	Broj radionica, edukativnih skupova i seminara održanih u zdravstvenoj ustanovi
Apoteka Jagodina	26	26	100	6
Apoteka Paraćin	12	2	16	1
DZ Jagodina	260	247	95	3
DZ Paraćin	152	152	100	6
DZ Čuprija	108	65	60,19	5
DZ Svilajnac	149	135	91	4
DZ Despotovac	123	123	100	6
DZ Rekovac	61	11	18,03	2
OB Čuprija	666	342	51,3	13
OB Jagodina	476	476	100	6
OB Paraćin	285	3	1,01	3
ZZJZ Čuprija	65	42	66,6	2
Ukupno	2383	1624	68,1	57

V POKAZATELJI KVALITETA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U ZAVODU ZA JAVNO ZDRAVLJE ČUPRIJA

U Zavodu za javno zdravlje je u toku 2019. godine održano 190 edukacija (u prethodnoj godini 62), odnosno 2,9 edukacija po zdravstvenom radniku/saradniku, pri čemu ni jedna nije bila akreditovana od strane Zdravstvenog saveta Srbije. Najveći broj edukacija je održao Centar za promociju zdravlja, ukupno 61. U skladu sa Planom stručnog usavršavanja koji se donosi za svaku godinu, 66,6% zaposlenih je pohađalo neki kurs, seminar ili drugi oblik stručnog usavršavanja o trošku ustanove.

Kao i prethodne godine, sprovedeno je svih deset obaveznih kampanja iz Kalendara javnog zdravlja (Nacionalni dan bez duvanskog dima, Mart – nacionalni mesec borbe protiv raka, Svetski dan voda, Svetski dan zdravlja, Nacionalna nedelja zdravlja usta i zuba, Svetski dan bez duvanskog dima, Svetska nedelja promocije dojenja, Svetski dan srca, Mesec pravilne ishrane i Svetski dan borbe protiv HIV-AIDS-a). Ukupno je održano 9 manifestacija u zajednici i organizovane su 2 konferencija za štampu. Realizovano je 8 TV i 13 radio nastupa, a pisani mediji su objavili 9 tekstova. Pored obaveznih kampanja iz Kalendara javnog zdravlja, Zavod je obeležio još 12 značajnih datuma, povodom kojih je organizovano 6 manifestacija u zajednici, održano 3 konferencija za štampu i realizovano 52 različita medijska nastupa.

Internet prezentacija Zavoda, putem koje je omogućena interaktivna komunikacija sa korisnicima usluga, se redovno ažurira. Na sajtu se između ostalih dokumenata redovno objavljuju analiza zdravstvenog stanja stanovništva Pomoravskog okruga, analiza pokazatelja kvaliteta zdravstvene zaštite, analiza zadovoljstva korisnika zdravstvene zaštite kao i zaposlenih u zdravstvenim ustanovama.

Centar za kontrolu i prevenciju bolesti je tokom svih 12 meseci sprovodio epidemiološki nadzor nad bolničkim infekcijama u 3 bolnice Pomoravskog okruga putem prevalence, ukupno 42 nadzora. Takođe, Centar redovno sprovodi I reviziju vakcinalnih kartoteka, i kao i prethodne godine revizija je sprovedena u svim vakcinalnim punktovima na teritoriji Pomoravskog okruga (ukupno 9).

U registar za rak unet je 891 slučaj, pri čemu je učešće potvrda o smrti u ovom registru 0%.

Prema Izveštaju o uspešnosti u međulaboratorijskim ispitivanjima I poređenjima u laboratorijama za fizička i fizičko-hemijska ispitivanja procenat uspešnosti je 95% a u laboratoriji za sanitarnu mikrobiologiju 100%. U mikrobiološkim laboratorijama rezultat tačnosti je u prvoj kontroli bio 100%.

U Centru za higijenu i humanu ekologiju dato je 352 stručna mišljenja za neispravne uzorke (prošle godine 1172) i za sve uzorke je, kao i prethodne godine dat I predlog mera.

U skladu sa Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ažuriran je Plan reagovanja u vanrednim situacijama koji se redovno ažurira. Za vanredne situacije Zavod je u 2019. godini imao 3 mobilna tima.

ZAKLJUČAK

U ovoj analizi prikazani su najznačajniji pokazatelji kvaliteta rada zdravstvenih ustanova na teritoriji Pomoravskog okruga, pojedinačno po zdravstvenim ustanovama i prosek okruga. Vrednost pokazatelja je poređena sa vrednošću iz prethodne godine, a za najznačajnije pokazatelje je prikazano kretanje istih za poslednjih pet godina.

Među pokazateljima **primarne zdravstvene zaštite**, odnosno usluge vezane za izabranog lekara zapaža se pad vrednosti pokazatelja vezanih za preventivne usluge u odnosu na prethodnu godinu posebno kod zz žena.. Kretanje udela preventivnih pregleda u ukupnom broju poseta lekaru za poslednjih pet godina pokazuje blagi trend opadanja kod službi za zz dece i zz žena. Vakcinacija protiv gripa pokazuje trend rasta u posmatranom periodu, a u odnosu na 2018. godinu, rast je 6%. U odnosu na prethodnu godinu manji je obuhvat odraslih hemokult testom za 2%, a propisivanje penicilina povećano je 6%.

U stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti može se primetiti manji procent sedmogodišnjaka sa svim zdravim zubima za 12%. Sa druge strane KEP indeks ima relativno konstantne vrednosti sa manjim oscilacijama. Konstatuje se i manji obuhvat trudnica preventivnim stomatološkim pregledom kao i ponovljenih intervencija i konzervativno tretiranih paradontopatija u odnosu na prethodnu godinu.

Kod službe hitne pomoći se u poslednjih 5 godina može zapaziti blagi trend smanjenja reakcionog vremena , dok aktivaciono ima relativno konstantnu vrednost sa naznatnim trendom rasta. U odnosu na prethodnu godinu, procenat uspešnih KPR u prisustvu ekipe HP veći je za 12%.

Pokazatelji rada polivalentno patronažne službe pokazuju vrednosti na nivou prethodne godine.

U specijalističkim službama domova zdravlja 69% poseta je zakazano što je 17% više nego prethodne godine , a dužina čekanja je smanjena sa 4,4 na 2,7 dana.

U **apotekama** imamo povećanje broja recepata po farmaceutu za 10000 u odnosu na prethodnu godinu. Posmatrajući broj recepata po farmaceutu unazad 5 godina zapaža se uglavnom konstantna vrednost osim prethodne godine koja je imala značajniji pad, što je posledica toga da je veliki broj privatnih apoteka sklopio ugovor sa RFZO-om o izdavanju lekova na recept pa se veliki broj recepata odliva u privatne apoteke iz kojih nemamo podataka. Procenat rashodovanih lekova usled isteklog roka je 0,4%, a procenat osporenih recepata od strane RFZO usled greške apoteke je 0.

Pokazatelji rada **sekundarne zdravstvene zaštite su uglavnom na nivou prethodne godine.**

Letalitet u prvih 48 sati od prijema u bolnicu pokazuje blagi trend opadanja u poslednjih 5 godina .

Ukupna stopa letaliteta ima **blagi trend rasta** u posmatranom periodu pa i u zadnjoj godini posebno na hiruškim odeljenjima.

Prosečna dužina lečenja od infarkta miokarda i CVI ima relativno konstantnu vrednost u posmatranom periodu, dok **stopa letaliteta od CVI** imu blagi pad trenda, sa porastom u poslednjoj godini. Stopa letaliteta od AIM pokazuje rast u zadnjoj godini sa 2,15 na 4,35.

Prosečan broj preoperativnih dana pokazuje relativno konstantnu vrednost posmatrajući ovaj pokazatelj poslednjih pet godina(1,42).

Stopa letaliteta operisanih je 0,7 , nešto manja nego prethodne godine

Pokazatelj koji pokazuje trend rasta blagog u petogodišnjem periodu je **broj operacija po hirurgu.**

Pokazatelji kvaliteta rada **u ginekologiji** su: carski rezovi, povređivanje porodilja i novorođenčadi kao i prosečna dužina ležanja u bolnici nakon normalnog porođaja. Svi beleže trend opadanja u poslednjih 5 godina, osim carskih rezova kojim su imaju trend rasta . Na odeljenjima **ginekologije i akušerstva** bolnica u Paraćinu i Čupriji dve trećine trudnica se porađa carskim rezom , a u Jagodini četvrtina. **Prosek okruga je 45,7%** što je za 5% više nego u prethodne dve godine. Epiduralna anestezija primenjivana je samo u bolnici Čuprija kod 7 porodilja (2% porođaja). U prisustvu partnera nije obavljen ni jedan porođaj .

Dužina čekanja na procedure **sa liste čekanja** je uglavnom bila konstantna kod CT dijagnostike od 25-30 dana, da bi u zadnjoj godini porasla na 56 dana, kod ugradnje očnog sočiva je dužina čekanja u

zadnjih 5 godina smanjena sa 100 na 76 dana, prosečna dužina čekanja za ugradnju kuka od 2016. znatno je porasla sa 71 dan na 106 dana i do kraja posmatranog petogodišnjeg perioda se održava na tom nivou.

Stope pokazatelja **bezbednosti pacijenata** imaju niske vrednosti ili nulu. Kroz posmatrani petogodišnji period najviše varijacija imala je stopa ponovljenih hirurških intervencija u istoj regiji koja se kretala od 2,16 do 0,23 i stopa pacijenata sa dekubitusom od 1,22 pa do 4,32 u poslednjoj godini. Stopa tromboembolijskih komplikacija pokazuje takođe blagi trend rasta u posmatranom period.

PREDLOG MERA

- U svim ustanovama treba insistirati na tačnoj i potpunoj evidenciji svih parametara neophodnih za praćenje definisanih pokazatelja.
- Intenzivirati preventivni rad u ustanovama PZZ i povećati odaziv stanovništva na preventivne preglede
- Povećati obuhvat dece u 15. godini života kompletnom imunizacijom
- Povećati obuhvat vakcinacijom protiv gripa korisnika starijih od 65 godina.
- U stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti povećati obuhvat dece preventivnim pregledima i uslugama i nastaviti sa kontinuiranim praćenjem oralnog zdravlja ove vulnerabilne kategorije. Takođe, neophodno je nastaviti i intenzivirati zdravstveno vaspitni rad na očuvanju oralnog zdravlja svih kategorija stanovništva.
- U stacionarnim ustanovama treba dalje raditi na skraćanju trajanja lečenja, uz stalno povećanje bezbednosti pacijenata. U ustanovama u kojima se bolnički letalitet povećava uraditi detaljnu analizu mogućih uzroka.
- Na ginekološko-akušerskim odeljenjima raditi na smanjenju broja porođaja carskim rezom i povećanju broja porođaja u epiduralnoj anesteziji.
- Uskladiti kadrovsku obezbeđenost sa stvarnim potrebama kako bi se obezbedio dovoljan broj medicinskih sestara/tehničara po zauzetoj bolničkoj postelji i skratilo vreme čekanja na pregled u specijalističko-konsultativnim službama stacionarnih zdravstvenih ustanova, kao i na procedure sa liste čakanja.
- Svim zdravstvenim radnicima obezbediti stručno usavršavanje iz oblasti relevantnih za njihov rad.